

220397 - مادرشان از دنیا رفته حال آنکه در زندگی اش به برخی از فرزندانش اموالی داده که به دیگر فرزندان نداده است

سوال

مادرم به تازگی درگذشته است. از الله می خواهم که بهشت جایگاه ایشان باشد. و تعدادی ساختمان و اموالی در حساب های بانکی از ایشان به جا مانده است. وارثان پنج فرزند پسر و یک زن هستند. مادرم هفت ملک داشتند اما در اثنای زندگی شان به سه نفر از وارثان. دو پسر و یک زن. یک ساختمان برای هر یک داده است و یکی از وارثان ملکی را که به او داده شده فروخته است، بنابراین اکنون شش ساختمان باقی مانده. سؤال من این است: از آنجایی که مادر من به همه وارثان همانند آن سه وارث یک ساختمان نداده آیا معنایش این است که شش ساختمان باقی مانده بخشی از مال به جای مانده است بدون آنکه در نظر گرفته شود چه کسی اکنون مالک آن است؟ و اگر پاسخ بله است، با آن فرزند که ساختمانش را فروخته باید چکار کرد؟ دو تن از برادران من حساب های بانکی مشترکی با مادرم داشتند و از طریق صورتحساب از این حساب استفاده می کردند و سپس مبالغی که برداشته بودند را برمی گردانند، اما بعدا مشخص شد که آنان مبالغی را از این حساب برداشته اند اما پیش از وفات مادرم آن را برنگردانده اند، بنابراین آیا واجب است که این مبلغ برداشته شده را به مجموع ماترک برگردانند؟

پاسخ مفصل

اولا:

برای والدین جایز نیست که به یکی از فرزندان چیزی بدهند و به دیگران ندهند مگر آنکه یک دلیل شرعی برای این کار داشته باشند، و اگر چنین کنند لازم است که یا به دیگر فرزندان هم بنابر عدالت همانند آن را بدهند یا آنکه آنچه به آن فرزند داده اند را پس بگیرند.

و اگر بمیرند بر آن فرزند واجب است که آنچه گرفته را اگر مستحقش نیست به ماترک بازگرداند یا به همان اندازه از نصیب او از میراث کم شود.

شیخ الاسلام ابن تیمیه. رحمه الله. می گوید:

«در میان دو قول علما صحیح تر آن است که اگر کسی بدون دلیل به دخترانش عطیه ویژه ای بدهد واجب است که در زندگی اش آن را پس بگیرد چنانکه پیامبر. صلی الله علیه وسلم. امر نمودند، و اگر بمیرد و آن را پس نگیرد، بنابر قول صحیح تر، از روی طاعت الله و پیامبرش و پیروی از عدلی که به آن امر شده و از روی اقتدا به ابوبکر و

عمر رضی اللہ عنہما، پس از مرگش پس گرفته شود، بلکه بر او واجب است که همه برادرانش را در همه مال [به جا مانده] بر اساس عدل که خداوند به آن امر نموده شریک سازد» (الفتاوی الکبری: ۴/ ۱۸۴).

ابن عثیمین . رحمه الله . می گوید:

درست آن است که اگر بمیرد . یعنی پدری که برخی از فرزندانش را به شکل ویژه عطا کرده . بر آن فرزند که ویژه شده لازم است که سهم ویژه اش را به ماترک برگرداند و اگر چنین نکند باید از نصیب او از میراث . اگر نصیبی دارد . کم شود؛ زیرا بر پدری که از دنیا رفته واجب بود که میان فرزندانش بر اساس برابری رفتار کند، اما پیش از آنکه چنین کند از دنیا رفته بنابراین همچون بدهکار شده و بدهی باید پس داده شود، بر این اساس به آن شخصی که بهره ای ویژه گرفته می گوییم: اگر می خواهی در حق پدرت نیکی کنی آنچه گرفته ای را به ماترک برگردان» (الشرح الممتع: ۸۵ / ۱۱).

بنابراین: سه برادر و خواهری که مادران به هر کدام یک ملک داده باید این املاک را به ماترک برگردانند سپس همه آن میان وارثان تقسیم شود.

از آنجایی که یکی از فرزندان ملکی که مادر به او داده را فروخته باید قیمت آن ملک از ارث او کم شود.

اما اگر فرزندی که به شکل ویژه یک ملک دریافت کرده و آن را فروخته این کارش به دلیل فقر و نیاز به مال بوده، این ملک از ارث او کم نمی شود، زیرا پدر و مادر می توانند در صورتی که یکی از فرزندانشان فقیر باشد تنها به او چیزی بدهند و به دیگر فرزندان ندهند.

اما اگر این فرزند بی نیاز است [قیمت] این ملک جزء ارث او به شمار می رود.

همین امر درباره دو برادری که از حساب بانکی مادر پول برداشت کرده اند نیز صادق است و در صورتی که این کار از روی نیازشان و با رضایت مادر بوده جزء سهم ارث آنان حساب نمی شود و از ارث آنان کم نمی شود و اگر نیازمند نبوده اند یا این کار بدون اطلاع مادر صورت گرفته نوعی بدهی برای مادر به حساب می آید و جزء سهم آنان از میراث به حساب می آید.

والله اعلم.